

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. กระบวนการกลุ่ม

ความหมายกระบวนการกลุ่ม

องค์ประกอบของกลุ่ม

บรรยากาศกับการทำงานกลุ่ม

2. การเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม

ความหมายและจุดมุ่งหมายการเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม

ทักษะการเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม

หลักการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม

บทบาทของครูผู้สอน

3. การประเมินผล

ความหมายการประเมินผลทางการศึกษา

การประเมินผลกระบวนการกลุ่ม

ความหมายการประเมินผลโดยกระบวนการกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลโดยกระบวนการกลุ่ม

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม

4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

พุทธศักราช 2535

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กระบวนการกลุ่ม

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกัน เกี่ยวกับการทำงานเป็นกลุ่มว่าจะช่วยให้การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จได้อย่างดี โดยเหตุนี้ “กระบวนการกลุ่ม” (Group Process) จึงได้รับความสนใจจากวงการศึกษานำไปใช้ในการทำงาน ตลอดจนการเรียนการสอนในวิชาต่าง ๆ ในรูปแบบคล้าย ๆ กันแต่ใช้ชื่อเรียกที่แตกต่างกัน กระบวนการกลุ่ม “Group Process” หรือ “Group Dynamic” แต่ใช้ชื่อในภาษาไทย หลายชื่อ เช่น พลังกลุ่ม พลวัตรของกลุ่ม กลศาสตร์ของกลุ่ม กลุ่มสัมพันธ์ และกระบวนการกลุ่ม (ทิสนา แจมมณี, 2522, หน้า 1)

ความหมายกระบวนการกลุ่ม

Shaw, M. E. (1976, p. 6) ได้รวบรวมความหมายของ “กระบวนการกลุ่ม” จากนักการศึกษาหลายท่านว่า กระบวนการกลุ่มควรมีลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือมีทั้งหมด ดังนี้ 1) มีความรู้และเข้าใจในสมาชิกกลุ่ม 2) มีการกระตุ้นและความพึงพอใจ 3) มีเป้าหมายของกลุ่ม 4) มีการจัดองค์กรในกลุ่ม 5) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในกลุ่ม 6) การมีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม สำหรับ ทิสนา แจมมณีและเยาวพา เดชะคุปต์ (อ้างในทิสนา แจมมณี, 2522, หน้า 1) กล่าวถึงกระบวนการกลุ่มว่าเป็นวิทยาการที่ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม และกระบวนการในการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครอบคลุมถึงองค์ประกอบที่สำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องกลุ่มมนุษย์พฤติกรรม การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ตลอดจนการพัฒนาตนเอง ส่วน หลุยส์ จาปาเทศ (อ้างในทิสนา แจมมณี, 2522, หน้า 48) ให้คำจำกัดความของกลุ่มสัมพันธ์ว่า คือกลุ่มที่มีความสัมพันธ์แก่กันแต่จะไปในทิศทางใดหรือเป็นไปในรูปแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่ม อันประกอบด้วย หัวหน้าหรือผู้นำกลุ่มและสมาชิกอื่น ๆ สำหรับวินิจ เกตุจำและคมเพชร ฉัตรสุกกุล (2522, หน้า 14) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเป็นที่รวมแห่งประสบการณ์ของคนหลาย ๆ ฝ่ายที่มารวมกัน เกิดปฏิสัมพันธ์กันและช่วยให้เกิดวิธีแก้ปัญหาการทำงานร่วมกัน ทำให้แต่ละคนมีโอกาสดอกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ สุมณฑา พรหมบุญ และ อรพรรณ พรสีมา (2540, หน้า 23) ได้ให้ความหมาย กระบวนการกลุ่มว่าเป็นการเรียนรู้ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกัน การนำกระบวนการ กลุ่มมาใช้ในการระยะแรกเป็นการฝึกทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์การพัฒนาศักยภาพ การให้คำปรึกษาแนะแนว ซึ่งปัจจุบันได้มีการนำกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ

กล่าวโดยสรุป ความหมายของกระบวนการกลุ่มมีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย แต่ดูเหมือนว่าความคิดโดยรวมแล้วจะหมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุเป้าหมาย

องค์ประกอบของกลุ่ม

Luft, J. (1970, p. 31) กล่าวว่า โครงสร้างของกลุ่ม หมายถึงการแบ่งบทบาทหน้าที่ การจัดการภายในกลุ่ม วิธีดำเนินการของกลุ่ม ซึ่งกลุ่มทุกกลุ่มจะต้องเผชิญหน้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น ภายในกลุ่ม และจะต้องแก้ปัญหากลุ่ม โดยการสร้างกฎระเบียบ ขอบเขตจำกัด เพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ส่วนทิสนา แคมมณี, น้อมศรี เคท, วรสุดา บุญยไวยโรจน์, ผ่องพรรณ เอกอาวูธ และ วิภา ตันจุลพงษ์ (2530, หน้า 17 – 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกลุ่มโดยทั่ว ๆ ไปที่ทำให้ กลุ่มสามารถดำเนินงานไปได้ ควรประกอบด้วย ผู้นำ สมาชิก และกระบวนการทำงานกลุ่ม ดังนี้

1. ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มให้สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายหรือความต้องการของกลุ่มได้ การทำงานร่วมกันจะดำเนินไปได้ผลมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำ หากกลุ่มใดมีผู้นำที่ดี กลุ่มนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จมาก ทั้งนี้เพราะผู้นำที่ดี ย่อมสามารถช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการที่ดี โดยแสดงบทบาทหน้าที่ที่จำเป็นต่อกลุ่มได้อย่างเหมาะสม บทบาทหน้าที่ของผู้นำกลุ่มที่จะช่วยให้กลุ่มเกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพมีดังนี้

1.1 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการทำงาน

1.1.1 ทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการทำงาน และช่วยให้ผู้ร่วมงานเข้าใจ
ตรงกัน

1.1.2 วางแผนงานและขั้นตอนการทำงานร่วมกับผู้ร่วมงาน

1.1.3 แบ่งงานและมอบหมายงานอย่างเหมาะสม

1.1.4 ริเริ่มความคิดใหม่ ๆ ให้แก่กลุ่มและทีมงานหรือกระตุ้นกลุ่มให้มีความคิด
ใหม่ ๆ

1.1.5 แสวงหาข้อมูล ความคิดเห็น หรือใช้ข้อมูล ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการ
ทำงาน

1.1.6 ช่วยประสานความคิด ข้อมูลของผู้ร่วมงานให้เกิดประโยชน์ต่อการบรรลุ
เป้าหมายของงาน

1.1.7 ช่วยขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

1.1.8 ติดตามงาน ประเมินผลงาน และสรุปผลงานเป็นระยะ ๆ แจ้งให้ผู้ร่วมงานทราบ

1.2 บทบาทเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

1.2.1 จัดระเบียบและควบคุมระเบียบของกลุ่ม เพื่อช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างเรียบร้อย

1.2.2 ดูแลเอาใจใส่สมาชิกให้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและความสามารถอย่างทั่วถึง ให้เกิดความรู้สึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและต้องการทำงานให้กลุ่ม

1.2.3 ช่วยทำความกระจ่างให้แก่กลุ่มในเรื่องการสื่อความหมาย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความแตกแยกในกลุ่ม

1.2.4 สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตรให้เกิดขึ้นในกลุ่ม

2. สมาชิกกลุ่ม สมาชิกที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน โดยรู้ว่าตนควรจะทำอะไรที่จะช่วยเอื้ออำนวยให้การทำงานเป็นทีมบรรลุผลสำเร็จ เช่นเดียวกับ ผู้นำสมาชิกกลุ่ม

2.1 บทบาทเกี่ยวกับการทำงาน

2.1.1 เสนอความคิดหรือวิธีการ ใหม่ ๆ ในการพิจารณาปัญหาของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มบรรลุตามผลที่ต้องการ

2.1.2 ถามคำถามเพื่อให้เกิดความกระจ่างหรือเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ ข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการแก้ปัญหาในกลุ่ม

2.1.3 ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือข้อสรุปต่าง ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพิจารณาปัญหา

2.1.4 กำหนดมาตรฐานซึ่งกลุ่มพยายามจะก้าวไป หรือใช้มาตรฐานในการประเมินผลความก้าวหน้าของกลุ่ม

2.1.5 สรุปงานให้ทราบเป็นระยะ ๆ ว่าขณะนี้กลุ่มทำงานไปถึงไหนแล้ว

2.2 บทบาทเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

2.2.1 สนับสนุน กระตุ้นให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นต่าง ๆ

2.2.2 ควบคุมการสนทนาให้เป็นไปด้วยดี ไม่ให้ออกนอกทาง พยายามควบคุมกลุ่มให้ดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย

2.2.3 ประนีประนอมและหาทางแก้ปัญหาเมื่อสมาชิกกลุ่มเกิดความคิดเห็นขัดแย้งกัน

2.2.4 สังเกตกระบวนการกลุ่มและบอกกลุ่มเพื่อประเมินประสิทธิภาพของการทำงานร่วมกัน

2.2.5 รักษาบรรยากาศของการทำงานในกลุ่ม

3. กระบวนการทำงาน คือ วิธีที่กลุ่มใช้ในการทำงาน ผลงานของกลุ่มจะออกมาดีมากน้อยเพียงใด จะขึ้นกับวิธีการ ขั้นตอนที่กลุ่มใช้ในการทำงานด้วย หากกลุ่มใช้วิธีการ ขั้นตอนที่เหมาะสมกับลักษณะงานและลักษณะกลุ่มแล้ว ผลงานก็มักจะมีคุณภาพตามนั้นไปด้วย ขั้นตอนที่ช่วยให้การทำงานบรรลุผลอย่างมีคุณภาพนั้น มีลำดับที่สำคัญ ๆ ดังนี้

3.1 ทำความเข้าใจในเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของงาน

3.2 วางแผนงาน

3.2.1 หาวิธีการและกำหนดขั้นตอนในการทำงาน

3.2.2 วางแผนปฏิบัติในรายละเอียด

3.2.3 แบ่งงานและมอบหมายงาน

3.2 ปฏิบัติตามแผนงาน และติดตามงาน

3.3 ประเมินผลและปรับปรุงงาน

กล่าวโดยสรุป ในการรวมกลุ่มกันทำงานโดยเรียกว่า “กระบวนการกลุ่ม” ประกอบด้วย ผู้นำของกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม เพื่อที่จะร่วมกันวางแผนงาน ปฏิบัติตามแผนงาน กำหนดเกณฑ์ในการทำงาน และร่วมกันติดตามความก้าวหน้าของงาน รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขการทำงาน โดยมีผู้นำกลุ่มเป็นผู้คอยควบคุมสถานการณ์ในการทำงาน และสมาชิกในกลุ่มให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามแผนงาน

บรรยากาศกับการทำงานกลุ่ม

บรรยากาศของการทำงาน จะสะท้อนให้ทราบถึงสภาพความรู้สึกของกลุ่มคนที่ทำงานร่วมกัน ซึ่งความรู้สึกของกลุ่มเป็นความรู้สึกร่วมของสมาชิกทุกคน ที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ หลาย ๆ สิ่ง เช่น เป็นความรู้สึกของกลุ่มที่มีต่องานต่อกระบวนการทำงาน หรือต่อสมาชิกด้วยกันพิจารณากันให้ดี จะเห็นว่าบรรยากาศของการทำงานจะมีลักษณะเช่นใด ก็ย่อมมาจากงาน กระบวนการทำงานและสมาชิกแต่ละคน ซึ่งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพของงานอีกด้วย (เพ็งพิศ จักรปิง, 2539, หน้า 365)

ดังนั้นการสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกัน เพื่อทำให้งานบรรลุผลสำเร็จ และสมาชิกทุกคนมีความสุขในการทำงาน จึงควรมุ่งที่ความรู้สึกของสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้เป็นไปในด้านที่ดีต่อกัน

เสียก่อนได้มีผู้ศึกษาถึงปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดทัศนคติ และความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อกันในทางบวกหรือลบ พบว่าปัจจัยดังกล่าวนี้คือ (เลขา ปิยะอังธรียะ, อ้างในพิศนา แคมมณี, 2522, หน้า 110)

1. ความคาดหวังของสมาชิกที่มีต่อตัวเองและต่อสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม
2. การเป็นผู้นำของสมาชิกแต่ละคน
3. การดึงดูดความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
4. ความเข้าใจร่วมกันถึงลักษณะที่เป็นบรรทัดฐานของกลุ่ม
5. การติดต่อสื่อสารภายในกลุ่ม
6. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

2. การเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการเรียนโดยกระบวนการกลุ่ม

จากความหมายของกระบวนการกลุ่มที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าเมื่อรวมกลุ่มกันทำงาน ทำให้ผลงานเกิดประสิทธิภาพภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษาทำงานเป็นกลุ่ม จะเป็นพื้นฐานให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกัน เพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับการทำงานได้ต่อไป ได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 30) ได้ให้ความหมาย การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม หมายถึง ประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่นักเรียนได้รับจากการลงมือร่วมปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของแต่ละคน แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน ส่วนผกา สัตยธรรม (2524, หน้า 58) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการจัดการเรียนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน สมาชิกจะต้องมีความรับผิดชอบ ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เรียนรู้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดคนในกลุ่ม เพื่อนำเอาแนวคิดไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน สำหรับ บำรุง กลัดเจริญและฉวีวรรณ กินาวงศ์ (2527, หน้า 223) และ เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต (2529, หน้า 156) ให้ความเห็นตรงกันว่าวิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน เป็นการที่ครูมอบหมายให้ผู้เรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มช่วยกันค้นคว้าปฏิบัติกิจกรรมตามความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ให้ทุกคนได้มีโอกาสเป็นผู้นำและผู้ตามหมุนเวียนกันไป เป็นการฝึกให้ทำงานตามหลักประชาธิปไตย สำหรับ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2541, หน้า 12) ได้ให้คำจำกัดความว่า วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม หมายถึง วิธีสอนที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยกันค้นคว้าหรือทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย

ให้เสร็จเพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเพราะได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ขั้นตอนการสอนแบ่งเป็น
ขั้นเตรียมการสอน ขั้นดำเนินการสอนและขั้นประเมินผล

จากเอกสารข้างต้นทั้งหมด พอจะสรุปได้ว่า วิธีการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม เป็นวิธีการ
เรียนแบบจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นกลุ่มเล็ก ๆ โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถแตกต่าง
กัน ยอมรับความคิดเห็นกันนำมาช่วยกันแก้ปัญหาในการทำงาน รวมทั้งมีความรับผิดชอบในการ
ทำงานของตนเองและต่อผู้อื่น เพื่อเป็นประสบการณ์ในการทำงานต่อไป

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2541, หน้า 12) ได้ให้จุดมุ่งหมายของการเรียน
โดยวิธีกระบวนการกลุ่มไว้ว่า

1. เพื่อฝึกทักษะการศึกษาค้นคว้า จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ
2. เพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น จนเกิดทักษะกระบวนการกลุ่ม สามารถนำไปใช้
ในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อฝึกคุณลักษณะของผู้เรียนในเรื่องความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีระเบียบวินัย
ตรงต่อเวลา ความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ ฯลฯ
4. เพื่อฝึกทักษะการพูด การคิด การเขียน การวิเคราะห์ การสรุป
5. เพื่อฝึกความกล้าในการแสดงออก

ทักษะการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม

การทำงานกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานได้นั้น ต้องฝึกให้มีการวางแผนในการทำ
กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เรียนได้มีการทำงานร่วมกัน เพราะในการทำงานนั้นมักมีการผิดพลาด
เกิดขึ้นเสมอ ดังที่ วิมา วิโรตมะวิชญ (2535, หน้า 130) ให้ความเห็นว่า การทำงานในสถานศึกษา
ถ้ามีการผิดพลาดขึ้นก็ยังไม่ผลร้ายแรง ดังนั้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนจึงแตกต่างจาก
สถานการณ์ภายนอก อย่างไรก็ตามทักษะที่ต้องสอนและเรียนเพื่อให้ทำงานกลุ่มได้ดี มีดังนี้

1. การวางแผนในกลุ่ม (ให้คำแนะนำ การประนีประนอมจุดที่มีความแตกต่าง)
2. ระบุปัญหา (ชี้ให้เห็นปัญหา ยอมรับความคิดเห็นคนอื่น)
3. การดำเนินการงาน (การจัดการในงานต่าง ๆ)
4. ทำงานในฐานะเป็นสมาชิกกลุ่ม (รู้และทำงานในความรับผิดชอบงานเฉพาะอย่างและ
ทำงานร่วมกับคนอื่น)
5. ความเป็นผู้นำ (ให้การยอมรับความคิดเห็นและสิ่งต่าง ๆ ที่สมาชิกเสนอ พยายามนำกลุ่ม
ไปให้ถึงเป้าหมาย)

สำหรับขนาดของกลุ่มนั้น Fisher, B. (1980, p.25) กล่าวว่ากลุ่มขนาดเล็ก คือกลุ่มที่มีจำนวนของสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ในระบบการสื่อสารของกลุ่ม 2 คนนั้น มีการโต้ตอบในระหว่างกันเพียง 2 คน จะทำให้โครงสร้างการสื่อสารภายในกลุ่มที่เกิดขึ้นมีน้อย แต่ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีจำนวน 3 คน ระบบการสื่อสารของกลุ่มจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบกันได้ดี สมาชิกจะเปิดเผยและสามารถสื่อสารกันอย่างดี การแสดงออกถึงความคิดเห็นและการสื่อสารก็จะสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ธีรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์ (2534, หน้า 28) ได้กล่าวว่าการจัดกลุ่มควรมีจำนวนสมาชิกเป็นเลขคี่ จะมีประสิทธิภาพกว่ากลุ่มจำนวนเลขคู่ อีกทั้งในด้านการสื่อสารนั้น ให้ความรู้สึกที่ชัดเจนของผู้ร่วมกลุ่มทั้งด้านการตอบสนอง และการสื่อสารกันจะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างสูงในกลุ่มที่มีขนาด 3 - 5 คน จากผลการวิจัยการเรียนแบบร่วมมือของ อรุณฯ สมภักดี (2540, หน้า 58) พบว่า การจัดกลุ่มผู้เรียนกลุ่มละ 5 คน นับว่าเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ที่ทำให้มีปัญหาในการสังเกตพฤติกรรม

ดังนั้นขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม แก่การสื่อสารและการสังเกตพฤติกรรมนั้น ควรมีสมาชิกของกลุ่ม กลุ่มละ 3 คน

หลักการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 32-33) ได้นำแบบอย่างการสอนของพวงมาพร เขียวว่อง (2528) ทองคำ บุญประเสริฐดี (2534) ชูบ เชนเพชร (2535) และ ทศวรมณีศรีจำ (2539) สรุปเป็นรูปแบบโดยวิธีกระบวนการกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับยาวพา เชนะคุปต์ (2517, หน้า 157 - 162) ได้ศึกษาการสอนโดยอาศัยทฤษฎีกระบวนการกลุ่มหรือกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีหลักการที่ครูผู้สอนจะนำไปเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ว่าควรมีรูปแบบและขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน ทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
2. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้ได้ประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาชิกของผู้ที่มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งกลุ่ม แนะนำวิธีดำเนินการสอน กติกาหรือกฎเกณฑ์การทำงาน ระยะเวลาในการทำงาน

2.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูลงมือสอน โดยให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม ๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง

2.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้ว จะให้ผู้เรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในกลุ่ม ตลอดจนความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน

2.4 ขั้นสรุป และนำหลักการไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนสรุปความคิดเห็นให้เป็นหมวดหมู่ จากนั้นนำข้อสรุปที่ค้นพบจากเนื้อหาวิชาที่เรียนไปประยุกต์ใช้เข้ากับตน และนำหลักการที่ได้ไปใช้เพื่อปรับปรุงตนเอง ประยุกต์ใช้ให้เข้ากับคนอื่น

3. ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายมากน้อยเพียงใด โดยจะประเมินทั้งด้านเนื้อหาวิชาและด้านกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ ประเมินด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม เช่น ผลการทำงาน ความสามัคคี คุณธรรมหรือค่านิยมของกลุ่ม ประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มจากการให้สมาชิกติชม หรือวิจารณ์แก่กัน โดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนได้ และผู้สอนเข้าใจผู้เรียน อันจะทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นหนทางนำไปพิจารณาแก้ปัญหาและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

บทบาทของครูผู้สอน

การสอนตามทฤษฎีกระบวนการกลุ่ม ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน ผู้แนะแนวทาง ผู้คอยกระตุ้นหรือสนับสนุนส่งเสริม เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยดี และผู้สอนจะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเมื่อการเรียนการสอนดำเนินไปได้ (เขาวพา เฉชะคุปต์, 2517, หน้า 167) ส่วน (Patterson, อ้างในเขาวพา เฉชะคุปต์, 2517, หน้า 168) กล่าวถึงลักษณะของผู้ประสานงานว่าจะไม่ใช่ครูผู้สอนและผู้นำในความหมายเดิม แต่จะเป็นบุคคลที่มีคุณค่าซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากตนเอง (Self - Initiated Learning) โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกหรือผู้เรียนรู้เป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถแยกแยะวิเคราะห์ สิ่งที่ต้องการเรียนรู้เหล่านั้นในช่วงสุดท้ายของการเรียนรู้ ตลอดจนให้ผู้เรียนได้ติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น สำหรับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 37) ได้สรุปบทบาทหน้าที่ของครูผู้สอนในการสอนกระบวนการกลุ่มไว้ ดังนี้

1. มีความเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียน สร้างบรรยากาศที่ดีต่อการเรียน สนใจให้กำลังใจใน สนทนา ถามไถ่
2. ครูผู้สอนพูดน้อย และจะเป็นเพียงผู้ประสานงาน แนะนำช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนต้องการเท่านั้น
3. ครูไม่ชี้นำหรือโน้มน้ำหนักความคิดของผู้เรียน

4. สนับสนุน ให้กำลังใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการทำงาน และแสดงออกซึ่งความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

5. สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ สรุปผลการเรียนรู้และประเมินผลการทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มได้มีงานวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวรรณคดีไทย เรื่อง “ลิลิตตะเลงพ่าย” โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ในชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาศึกษา (วิไลวรรณ สันตะโกมล, 2521, หน้า 46) พบว่านักศึกษามีความเห็นว่าการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้น และปลูกฝังความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ส่วน วิไลวรรณ พริยะภฤต (2541) ศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และปฏิสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อเทียบเกณฑ์ร้อยละ 50 พบว่านักเรียนสอบผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 54.84 และนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มีปฏิสัมพันธ์ในทางที่ดี จากผลการวิจัยเรื่องผลการเรียนและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ที่เรียนแบบร่วมมือในวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (อรนุช สมภักดี, 2540) พบว่าจากการหาค่าร้อยละของแบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนร่วมกันนักศึกษาแสดงพฤติกรรมร่วมมือกันมากขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การสนับสนุนความคิดเห็นของเพื่อน การแสดงออกอย่างเต็มที่ การแสดง บทบาทของตนตามที่กลุ่มแบ่งงานให้ทำ ให้ความคิดเห็นหรือคำปรึกษาแก่เพื่อน กระตุ้นเพื่อนให้แสดงความคิดเห็น การขอความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจ และการให้เหตุผลเมื่อมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน นอกจากนี้ มนตรี พันธุ์พงษ์วัฒนา (2540, หน้า บทคัดย่อ) พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนที่พบในกลุ่มย่อยมีการแสดงออกมากในด้านความรับผิดชอบงานของตน ได้ข้อสรุปของงานที่ถูกต้องและมีความตั้งใจในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

3. การประเมินผล

ความหมายของการประเมินผลทางการศึกษา

วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอน ผู้เรียนได้นำความรู้ความสามารถไปใช้ในการดำรงชีวิต ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพสังคม และความเจริญทางด้านเทคโนโลยีการประเมินผลจะเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงคุณภาพการทำงาน และเป็นเครื่องมือนำข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไขงานนั้น ในแง่ของความหมายการประเมินผล มีผู้ให้นิยามไว้มากมาย R.W. Tyler (อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2535, หน้า 155) ให้ความหมายว่า การประเมิน คือจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นประสบผลสำเร็จหรือไม่ สำหรับ L.Cronbach (อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2535, หน้า 158-159) กล่าวถึงการประเมินในความหมายกว้าง ๆ ว่า การประเมิน “คือการเก็บรวบรวมข้อมูลและใช้ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา” คำว่า โครงการในความหมายของ Cronbach นั้น หมายถึง กิจกรรมด้านการเรียนการสอนหรือการทดลองทางการศึกษาก็ได้ ส่วน บุญธรรม กิจปริดาภิรัฐ (2533, หน้า 204) ให้ความหมายการประเมินผลว่าเป็นกระบวนการที่มีระบบ และต่อเนื่องใช้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงาน โดยนำผลที่ประเมินได้มาปรับปรุงวิธีดำเนินงานเพื่อให้แผนงานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ และขนิษฐา เพ็ญเจริญ (2540, หน้า 13) กล่าวถึง การวัดและประเมินผลว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ในแต่ละครั้งเพื่อที่จะทราบได้ว่าผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ในหัวข้อ เรื่องอะไรบ้าง และเกิดการเรียนรู้น้อยเพียงใด อีกทั้งเรื่องใดบ้างที่ผู้เรียนยังไม่เกิดการเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ส่วน สุมณฑา พรหมบุญ และอรพรรณ พรสีมา (2540, หน้า 28) ได้กล่าวถึงกระบวนการหนึ่งของการประเมินผลการเรียนแบบมีส่วนร่วมว่า ควรประเมินจากการ ติดตามกระบวนการทำงานของผู้เรียน

การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม รวมทั้งการจัดโครงการหรือจะเป็นการทำงานใด ๆ ถ้าจะให้เกิดผลที่ดีต่อการทำงานและผู้ที่ทำงาน การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะบ่งชี้ถึงคุณภาพการทำงานนั้น ๆ และยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ได้ข้อมูลสำหรับปรับปรุงแก้ไขงานนั้นด้วย Lawrence, J., 1989 (อ้างใน กิตติพร ปัญญาภิโยผล, 2540, หน้า 8) กล่าวว่า เพื่อให้ผู้ถูกประเมินได้รับประโยชน์จากการประเมิน ซึ่งขจัดความเข้าใจในความหมายของการประเมินในแง่มุมของการตรวจสอบที่มักจะเข้าใจว่าประเมินเพื่อจับผิดออกไป ทำให้สมาชิกมีประสบการณ์กับการประเมิน และการทำให้ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้รับผิดชอบโครงการผูกมัดต่อการนำเสนอแนะไปใช้มากขึ้น สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2539, หน้า 9) ก็มีแนวคิดในทำนองเดียวกัน คือ การประเมินเป็นการตัดสินใจคุณค่าของ

สิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ หรือก่อให้เกิดสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และเพื่อประโยชน์ในการพัฒนา มิใช่เป็นการจับผิดประเมินการทำงาน

จากแนวคิดของการประเมินทางการศึกษา ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายอีกมากมาย สรุปได้ว่าการประเมินเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการศึกษา เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอน การประเมินผลจำเป็นต่อการสอนทุกรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการสอนรายบุคคล หรือการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม

การประเมินผลกระบวนการกลุ่ม

เยาวยา เดชะคุปต์ (อ้างใน ทิศนา ขัมมณี, 2522, หน้า 227) กล่าวว่าสิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในการจัดการเรียนการสอน คือ การประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้เพราะการประเมินผลจะเป็นหนทางที่จะทำให้ทราบผลของการเรียนการสอนว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด การประเมินผลจะช่วยให้ทราบถึงพัฒนาการของผู้เรียน ความรู้และเข้าใจและวิธีการเรียนรู้วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีวิธีหนึ่งคือ การให้ผู้เรียนได้ประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง (Self - Evaluation) ซึ่งครูผู้สอนควรสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้โอกาสประเมินผลการเรียนรู้ของตน ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้มีความหมาย และมีประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยกระบวนการกลุ่ม เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายด้านกระบวนการกลุ่มมากน้อยเพียงใด จากหลักการที่ว่าให้ผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะมีวิธีประเมินผลได้ใน 2 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม (Group Achievement) ประกอบด้วย ผลการทำงานของกลุ่ม และคุณธรรมหรือค่านิยมของกลุ่มจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม จะช่วยให้เข้าใจผลสัมฤทธิ์และวิธีการทำงานของสมาชิกแต่ละบุคคลได้
2. การประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่ม (Intergroup Relations) จากการให้สมาชิกให้ข้อคิดชมหรือข้อวิจารณ์แก่กันโดยปราศจากอคติ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินผลพฤติกรรมของตนเองและความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นได้ และผลจากการให้ผู้เรียนประเมินผลตนเอง จะช่วยให้ผู้สอนสามารถเข้าใจความรู้สึกรักใคร่ของผู้เรียนได้ อันจะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนหาทางช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาและนำไปพิจารณาจัดประสบการณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่ความสามารถของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

ความหมายการประเมินผลโดยกระบวนการกลุ่ม

ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ (2534, หน้า 79-80) กล่าวว่า การทำงานกลุ่มต้องมีการพบปะ พูดคุยกัน ร่วมกันคิด ในกลุ่มที่มีการพบและทำงานกันอย่างต่อเนื่อง การประเมินผลอาจพิจารณาได้จากกระบวนการและผลงานของกลุ่ม การประเมินผลนี้อาจทำโดยสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มหรือประเมินโดยตัวเอง หรือทั้งสองแบบเพื่อให้เกิดความสมดุลในการวิพากษ์ ด้วยเหตุนี้การคำนึงถึงเทคนิคที่มีประโยชน์ต่อการประเมินผลการทำงานในกลุ่มขนาดเล็กจึงมีค่ายิ่ง ทั้งนี้จะต้องทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกว่าเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและเป็นประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริง สำหรับ สมศรี กิตติศรีวรพันธุ์ (2539, หน้า 92) กล่าวว่า การทำงานกลุ่ม ทุกคนมีจุดประสงค์ในการทำงานร่วมกันเพื่อให้ได้ผลงานที่ดี แต่การทำงานมีหลายประเด็นที่จำเป็นต้องพิจารณาเพื่อให้การร่วมมือกันเป็นกลุ่มก่อให้เกิดผลดีต่อ จุดมุ่งหมายในการประเมินผล แทนที่จะทำให้เกิดผลเสีย เช่น จะต้องมีการระบุจุดมุ่งหมายของการประเมินผล ระบุจุดประสงค์ของกลุ่มในการประเมินผล แนวทางในการปฏิบัติในการประเมินและ เกณฑ์ของการประเมินผลให้ชัดเจน

จุดมุ่งหมายการประเมินผลโดยกระบวนการกลุ่ม

สมศรี กิตติศรีวรพันธุ์ (2539, หน้า 88-89) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินผลที่สืบเนื่องจากการทำงานกลุ่ม มีดังนี้

1. เพื่อวัดความสามารถผู้เรียนรายบุคคล ในด้านความสามารถในการคิดและความชำนาญ ความรู้ ความสามารถในการเนื้อหาวิชาเฉพาะ
2. เพื่อวัดดูว่านักเรียนสามารถปฏิบัติได้ดีเพียงใด หลังจากที่เขาได้มีโอกาสเรียนจากการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสามารถที่จะแก้ปัญหาพร้อมกับผู้อื่นได้ดีเพียงใด
3. เพื่อวัดผลกลุ่ม การประเมินผลนักเรียนจากกลุ่มสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลผลิตกลุ่ม และประสิทธิภาพของกลุ่มซึ่งการประเมินผลเป็นรายบุคคลไม่สามารถทำได้
4. เพื่อวัดความสามารถของนักเรียนที่สามารถติดต่อ ทำงานร่วมมือกันกับผู้อื่นและความสามารถในการปฏิบัติงานในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มการทำงานกลุ่มที่มีประสิทธิภาพ มีความจำเป็นต้องมีการติดต่อประสานงานการสื่อสาร การแก้ปัญหาคัดแย้ง การแก้ปัญหาในการทำงาน ในการประเมินผลการทำงาน

หลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม

ประภากร โล่ห์ทองคำ (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 33) ได้เสนอแนะหลักการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยกระบวนการกลุ่ม ดังนี้

1. สังเกต โดยการสังเกตจากการทำงาน กระบวนการทำงาน พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม บทบาทผู้นำ ผู้ตาม การริเริ่มสร้างสรรค์
2. ซักถาม การซักถามควรถามสมาชิกให้ทั่วถึง ปัญหาที่ถามควรให้เด็กได้มีโอกาสคิดค้นคำตอบแก้ปัญหาาร่วมกัน
3. พิจารณาจากการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ
4. ทดสอบ ควรมีบ้างแต่ควรไม่ควรให้ความสำคัญมาก
5. ผลงานของนักเรียน ครูควรพิจารณาทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล
6. ผู้เรียนมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลด้วย ไม่ได้ประเมินผลจากผู้สอนฝ่ายเดียว
7. มีการประเมินผลทุกครั้งที่ยื่น ซึ่งผู้เรียนไม่จำเป็นต้องรู้ตัว
8. ถ้าเป็นงานกลุ่ม ผลสำเร็จและคะแนนของกลุ่ม คือผลสำเร็จของคะแนนของทุกคนในกลุ่มเท่ากัน
9. นักเรียนต้องรู้ผลการประเมินและวัดผลของตนเอง
10. นักเรียนมีโอกาสประเมินครูด้วย

ได้มีผู้ศึกษา เรื่อง การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมงานกับรายวิชาการจัดการในบ้าน ของ อรุณี เมืองศรี (2541, หน้า 50-52) ในด้านความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มสะสมงาน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีทุกรายการ ยกเว้นความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติ กิจกรรมและความพร้อมในการเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนค่าเฉลี่ยของการวัดเจตคติครั้งแรกและครั้งหลัง พบว่านักเรียนมีความซื่อสัตย์ลดลง และประเมินด้านระเบียบวินัยลดลง เนื่องจากนักเรียนต้องใช้เวลาในการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง สำหรับ สมบุญ พรหมประสิทธิ์ (2524 หน้า 51) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลของการประเมินผลการทำงานโดยครู เพื่อน และตนเอง ที่มีต่อการจูงใจต่อเนื่อง พบว่า ผู้รับการทดลองที่ได้รับการประเมินผลงานแบบภายใน คือ การประเมินผลงานด้วยตนเอง มีระดับแรงจูงใจต่อเนื่องสูงกว่าผู้รับการทดลองที่ได้รับการประเมินผลงานแบบภายนอก อันได้แก่การประเมินผลงานโดยครู และเพื่อนเป็นผู้ประเมิน

4. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พุทธศักราช 2535

จากหลักการของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช ได้กำหนด
วัตถุประสงค์ของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. สามารถปฏิบัติเชิงวิชาการสาขางานออกแบบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม สร้างสรรค์
ค้นคว้า ทดลอง วิจัย และพัฒนาการออกแบบให้สอดคล้องกับความต้องการด้านทางเทคโนโลยี
 2. สามารถปฏิบัติงานออกแบบในสาขางานรองหรือวิชาชีพเลือก 1 หมวดวิชาต่อเนื่องตลอด 4
ภาคเรียน และวิชาอื่น ๆ อีกรวมแล้วไม่เกิน 16 หน่วยกิต จากหมวดวิชาเลือกต่อไปนี้ คือ ออกแบบ
ครุภัณฑ์ ออกแบบการพิมพ์ ออกแบบตกแต่ง ออกแบบลายผ้าพิมพ์ ออกแบบโลหะประดิษฐ์
ออกแบบผลิตภัณฑ์พลาสติก ออกแบบสิ่งทอ ออกแบบเครื่องปั้นดินเผา ออกแบบโฆษณา ออกแบบ
บรรจุภัณฑ์และออกแบบหัตถภัณฑ์ ในเชิงวิชาการออกแบบสร้างสรรค์ และปฏิบัติงานตามสาขาวิชา
งานรองหรือวิชาชีพเลือกที่เลือกศึกษา
 3. เพื่อฝึกอบรมให้มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์จินตย์ในการค้นคว้าปรับปรุงตนเอง
ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ สามารถแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผล ปฏิบัติงานด้านหลักวิชาการที่มี
การวางแผน และควบคุมอย่างรอบคอบ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างประหยัด
รวดเร็ว ตรงต่อเวลาและมีคุณภาพ
 4. ปลูกฝังศิลปวัฒนธรรม คุณธรรม ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต
ความขยันหมั่นเพียร ความสำนึกในจรรยาอาชีพ และมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และสังคม
(สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2535, หน้า 1) จากหลักการข้างต้น ซึ่งให้เห็นว่าการจัดการศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อ
ให้สามารถเลือกแนวทางตามความถนัดและสนใจ เพื่อจะทำประโยชน์ให้แก่สังคม ได้ตามบทบาท
หน้าที่ของตนเอง ดังนั้นโครงสร้างของหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2535
ในส่วนของหมวดวิชาชีพ จำนวน 62 หน่วยกิต ได้กำหนดให้นักศึกษาเรียนวิชาชีพเฉพาะสาขา
จำนวน 30 หน่วยกิต ซึ่งในจำนวนนี้มีวิชาวิจัยวิชาชีพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม 6 หน่วยกิต
โดยกำหนดจุดมุ่งหมายรายวิชาวิจัยวิชาชีพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ดังนี้
1. เพื่อให้เข้าใจถึงลักษณะของการเสนอหัวข้อโครงการ
 2. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการ

3. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการเสนอแบบร่าง
 4. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการเขียนแบบละเอียด
 5. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการเขียนแบบเพื่อการผลิต
 6. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการสร้างหุ่นจำลอง
 7. เพื่อให้มีทักษะถึงการเขียนรายงานประกอบโครงการ
 8. เพื่อให้มีทักษะเกี่ยวกับการอธิบายโครงการสำเร็จ
- (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล, 2535, หน้า 38)